

ISSN 2414-05-62

DOI: <https://doi.org/10.31618/vadnd.v1i12>

ВСЕУКРАЇНСЬКА АСАМБЛЕЯ ДОКТОРІВ
НАУК З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПУБЛІЧНЕ УРЯДУВАННЯ PUBLIC MANAGEMENT

№ 2 (12) – лютий 2018

*Збірник підготовлений у науковому партнерстві
з Українською Технологічною Академією*

Українська
Технологічна Академія

IIAS
International Institute
of Administrative Sciences

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2018

Редакція

Головний редактор
Романенко Євген Олександрович,
доктор наук з державного управління,
професор, академік Української Технологічної
Академії, Міжнародної Кадрової Академії
та Академії наук публічного управління,
заслужений юрист України

Заступник головного редактора
Чаплай Ірина Віталіївна,
кандидат наук з державного управління

Випусковий редактор *Ю. А. Носанчук*
Комп'ютерне макетування *А. П. Нечиторук*

Публічне урядування
Свідоцтво KB 21596-11496 P

Видається з листопада 2015 року
Періодичність: 1 раз на квартал + 1 на рік
Друкується за рішенням Вченої ради
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(Протокол № 2 від 28.02.2018)

Видання є таким, що реферується в міжнародних
наукометричних базах Index Copernicus,
РИНЦ та КіберЛенінка, у вітчизняній
реферативній базі даних “Україніка наукова”
та українському реферативному журналі
“Джерело”.

Збірник внесено до Переліку наукових фахових
видань з державного управління
(Наказ Міністерства освіти і науки України
від 10.05.2017 № 693).

Відповідальність за зміст, достовірність фактів,
цитат, цифр несуть автори матеріалів. Редакція
залишає за собою право на незначне редагування
і скорочення (зі збереженням авторського стилю та
головних висновків). Редакція не завжди поділяє
думки авторів та не несе відповідальності за надану
ними інформацію. Матеріали подано
в авторській редакції.

Передрук — тільки з дозволу редакції.

Адреса редакційної колегії: Андріївський узвіз,
буд. 11, оф. 68, м. Київ, Україна, 04070
E-mail: Assembly2015@ukr.net
www.vadnd.org.ua

Адреса видавництва:
ДП “Видавничий дім “Персонал”
просп. Червонозоряний, 119, літ. XX,
Київ, Україна, 03039

Editorial

Editorial in Chief
Yevgen Oleksandrovych Romanenko,
Doctor of sciences in Public Administration, Professor,
Academician of the Ukrainian Technological Academy,
International Personnel Academy and Academy
of Sciences of Public Administration,
Honored Lawyer of Ukraine

Deputy Editor
Iryna Vitaliivna Chaplay,
PhD in Public Administration

Managing Editor *Y. A. Hosanchuk*
Computer modeling *A. P. Hechyporuk*

Public management
Certificate KB 21596-11496 P

Published from november 2015
Pereodisity: 4 times on a year + one
Published by the decision of Academic council of
Interregional Academy of Personnel Management
(Protocol № 2 from February 28, 2018)

The edition is such that is reviewed in the interna-
tional scientometric bases Index Copernicus, РИНЦ,
КіберЛенінка and in the domestic abstract database
“Україніка наукова” and ukrainian abstract journal
“Джерело” (Series 3. Social and Human
Sciences. Arts).

The collection included in the list of scientific
professional edition from Public Administration
(Ministry of Education and Science of Ukraine
from 10.05.2017 № 693)

The authors are responsible for the content,
accuracy of the facts, quotes, numbers. The editors
reserves the right for a little change and reduction
(with preservation of the author's style and main
conclusions). Editors can not share the world
views of the authors and are not responsible for the
information provided. Materials filed
in the author's edition.

Reprinting — with the editorial's permission strictly.

Address of the editorial board: 11, Andriyivskyy
Descent, office 68, Kyiv, Ukraine, 04070
E-mail: Assembly2015@ukr.net
www.vadnd.org.ua

Address of the editorial:
ДП “Видавничий дім “Персонал”
ave. Chervonozoryanyj, 119 lit. XX,
Kyiv, Ukraine, 03039

Українська
Технологічна Академія

IIAS
International Institute
of Administrative Sciences

NISPAcee
THE NETWORK OF INSTITUTES AND
SCHOOLS OF PUBLIC ADMINISTRATION
IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Публічне урядування : збірник. — № 2 (12) — лютий 2018. — Київ : ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2018. — 254 с.

ЗМІСТ

Акімова Л. М. Роль та місце економічної безпеки в системі державного управління забезпечення національної безпеки України	15	Дирів А. Б. Децентралізація: основні теоретичні підходи до поняття.....	117
Акімов О. О. Шляхи попередження професійної деформації у працівників аварійно-рятувальних підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій	29	Єлінська В. В. Публічне управління як елемент децентралізації влади в Україні: теоретичний, технологічний аспект та особливості впровадження публічного управління в Україні....	128
Андрєєв В. О. Присяга державного службовця в Україні: походження, поняття та зміст	44	Коваль Я. С. Стрес-тестування комплаєнс-ризиків у банківській системі, як інструмент державного антикризового управління.....	142
Андрієнко М. В., Гаман П. І. Аналіз існуючих методів при здійсненні державного управління сферою пожежної безпеки	56	Колісніченко Н. М., Яцун Є. М. Чотири основні методики викладання англійської мови в хронологічному порядку їх розвитку: застосування в системі підготовки з публічного управління.....	154
Бельська Т. В., Хомайко К. О. Співробітництво органів влади з міжнародними організаціями як важливий аспект соціально- економічного розвитку України.....	70	Лебедєва Н. А. Використання засобів кіномистецтва як інструменту державного управління аматорського мистецтва національно-патріотичним вихованням населення	173
Бугайцов С. Г., Шойко В. А. Удосконалення механізмів державного управління у сфері пожежної безпеки як складової національної безпеки	82	Масик М. З. Особливості управління ризиками під час реалізації ДПП-проектів.....	185
Вавренюк С. А. Шляхи удосконалення системи навчання фізичної культури і спорту у вищих навчальних закладах.....	96	Семенець-Орлова І. А. Тенденції реформування освітньої системи сучасної України: загальнодержавний та регіональний аспекти	197
Гребень С. Є. Правове регулювання відносин у сфері здійснення фінансового контролю, щодо діяльності вищих навчальних закладів.....	106	Терент'єва А. В. Прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій....	207

Турик М. В.

Концептуальні підходи
до питання формування
парламентських коаліцій..... 224

Чаплай І. В.

Орієнтири розвитку форм
комунікативного впливу

громадянського суспільства
на державну політику 235

Щурба Мікеле

Еволюційний аналіз проблематики
державного регулювання протидії
відмиванню коштів: міжнародний
та вітчизняний досвіди..... 243

УДК: 336.71

Коваль Яна Сергіївна,

аспірант, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, тел.: (096) 484 50 87, e-mail: koval_ys@ukr.net

ORCID: 0000-0001-6578-2996

Коваль Яна Сергеевна,

аспірант, Межрегиональная Академия управления персоналом, 03039, г. Киев, ул. Фрометовская, 2, тел.: (096) 484 50 87, e-mail: koval_ys@ukr.net

ORCID: 0000-0001-6578-2996

Koval Yana Sergeevna,

postgraduate, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kiev, Str. Frometivska, 2, tel.: (096) 484 50 87, e-mail: koval_ys@ukr.net

ORCID: 0000-0001-6578-2996

DOI <https://doi.org/10.31618/vadnd.v1i12.87>

СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ КОМПЛАЕНС-РИЗИКІВ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Анотація. Досліджено основні методи антикризового управління фінансовою діяльністю банків. Виділено складові елементи для розроблення програми фінансового оздоровлення банків України при державному антикризовому управлінні. Описано типологію стрес-тестування за функціональною спрямованістю (сферою використання). Схарактеризовано типи стрес-тестування ризиків у банківській системі як інструменту державного антикризового управління. Запропоновано базові методи проведення стрес-тестування в банківській системі як інструменту державного антикризового управління. Акцентовано увагу на факторах, за яких стрес-тестування є ефективним.

Визначено, що критеріями успішного виходу банківської установи з кризи, крім виконання, можна вважати такі результати використання певних методів антикризового управління фінансовою діяльністю банку: припинення відтоку коштів клієнтів; створення достатнього запасу ліквідних коштів; досягнення оптимального балансу між активами і зобов'язаннями за строками; досягнення домовленості про реструктуризацію з усіма або абсолютною більшістю кредиторів; відсутність простроченої заборгованості банку перед

контрагентами; позитивні тенденції у поверненні боргів позичальниками, збільшення частки стандартних кредитів; стійка тенденція до скорочення збитків і згодом — зростання рівня прибутковості роботи; підвищення капіталізації з достатнім буфером капіталу на випадок стресових подій і стійкого перевищення регулятивного капіталу над статутним; стабілізація керівного складу на рівні правління та ключових підрозділів; закриття нерентабельних або неперспективних і довгострокових проєктів розвитку бізнесу банку; завершення реструктуризації філійної мережі банку.

Ключові слова: антикризове управління, стрес-тестування, банківські ризики, фінансова криза, державне управління, банківська система, держава.

СТРЕСС-ТЕСТИРОВАНИЕ КОМПЛАЕНС-РИСКОВ В БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЕ КАК ИНСТРУМЕНТ ГОСУДАРСТВЕННОГО АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Аннотация. Исследуются основные методы антикризисного управления финансовой деятельностью банков. Выделены составляющие элементы для разработки программы финансового оздоровления банков Украины при государственном антикризисном управлении. Описана типология стресс-тестирования по функциональной направленности (сферой использования). Охарактеризованы типы стресс-тестирования рисков в банковской системе как инструмент государственного антикризисного управления. Предложены основные методы проведения стресс-тестирования в банковской системе как инструмент государственного антикризисного управления. Акцентируется внимание на факторах, при которых стресс-тестирование является эффективным.

Определено, что критериями успешного выхода банковского учреждения из кризиса, кроме выполнения, можно считать такие результаты использования определенных методов антикризисного управления финансовой деятельностью банка: прекращение оттока средств клиентов; создание достаточного запаса ликвидных средств; достижение оптимального баланса между активами и обязательствами по срокам; достижение договоренности о реструктуризации со всеми или абсолютным большинством кредиторов; отсутствие просроченной задолженности банка перед контрагентами; положительные тенденции в возвращении долгов заемщиками, увеличение доли стандартных кредитов; устойчивая тенденция к сокращению убытков и впоследствии — рост уровня прибыльности работы; повышение капитализации с достаточным буфером капитала на случай стрессовых событий и устойчивого превышения регулятивного капитала над уставным; стабилизация руководящего состава на уровне правления и ключевых подразделений; закрытие нерентабельных или неперспективных и долгосрочных проектов развития бизнеса банка; завершение реструктуризации филиальной сети банка.

Ключевые слова: антикризисное управление, стресс-тестирования, банковские риски, финансовый кризис, государственное управление, банковская система, государство.

STRESS-TESTING OF COMPLEX RISKS IN THE BANKING SYSTEM, AS AN INSTRUMENT OF STATE ANTI-CRISIS MANAGEMENT

Abstract. In the article the basic methods of crisis management of financial activity of banks are investigated. The constituent elements for the development of the program of financial rehabilitation of Ukrainian banks under the state anti-crisis management have been identified. The typology of stress-testing according to the functional orientation (sphere of use) is described. The types of stress-testing of risks in the banking system, as an instrument of state crisis management, are described. The basic methods of stress testing in the banking system as a tool of state crisis management are offered. The emphasis is on the factors in which stress testing is effective.

Determined that the criteria for a successful exit from the crisis of the banking institutions, in addition to these results can be considered the use of certain methods of crisis management financing activities Bank: stop outflow of customers; creation of sufficient reserve of liquid assets; Achieving an optimal balance between assets and liabilities by maturity; reaching an agreement on restructuring with all or an absolute majority of creditors; absence of arrears of the bank before contractors; positive tendencies in returning debts by borrowers, increase of share of standard loans; stable tendency to reduce losses and subsequently — increase of the level of profitability of work; raising capitalization with a sufficient buffer of capital in the event of stress events and a steady excess of regulatory capital over statutory; stabilization of the management at the level of government and key units; closure of unprofitable or unpredictable and long-term business development projects of the bank; completion of the restructuring of the bank's affiliate network.

Keywords: crisis management, stress testing, bank risks, financial crisis, public administration, banking system, state.

Постановка проблеми. Сучасна економічна та фінансова криза, яка вибухнула останнім часом, розорює компанії, банки, страхові організації, підприємства, які закриваються і звільняють робітників, позбавляючи широкі верстви населення праці й засобів до існування. Водночас економічна криза в Україні почалася з проблем у банківському секторі.

Таким чином, антикризове управління має готуватися ще тоді, коли банк знаходиться у нормальному стані, аби швидко “включити” ава-

рійний механізм порятунку, а не проводити експерименти з трансформаціями. Актуальним є дослідження системи антикризового управління на основі стрес-тестування, адже управління представляє набір управлінських рішень та їх реалізацію з метою відновлення нормального стану, усунення внутрішніх причин кризи та забезпечення готовності банку до нових випробувань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями побудови моделей, вибору ризик-факторів,

розробки сценаріїв, кількісними вимірами стрес-тестування ґрунтовно займалися такі зарубіжні дослідники як К. Боріо, М. Дрехманн, Т. Ояма, Р. Ребонато та К. Цацароніс В Україні над цією проблематикою працюють П. Є. Житний, І. Б. Івасів, Т. Д. Косова, Р. С. Лисенко, А. В. Максимова, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова, С. М. Шаповалова та ін. У зв'язку з появою нових функцій стрес-тестування після світової фінансової кризи невелика кількість досліджень присвячена вивченню ролі означеного інструменту для забезпечення фінансової стійкості банківських систем у сучасних умовах. Тому це питання потребує більш детального дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є оцінювання стрес-тестування комплаєнс-ризиків у банківській системі як інструменту державного антикризового управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою умовою розвитку економік є стабільність і надійність банківського сектору. За сучасних умов, які є наслідком розгортання фінансово-економічної кризи в нашій країні, гостро постали питання неефективного антикризового менеджменту, а інколи – взагалі його відсутності.

Антикризове управління можна вважати багатофункціональною та багатоаспектною системою, яка включає в себе велику кількість різноманітних взаємопов'язаних елементів, що перебувають у певних відношеннях і утворюють єдине ціле [1].

Крім того, з огляду на погіршення фінансового стану та збиткову діяль-

ність багатьох установ банків, низький рівень капіталізації та ліквідності, а також значне погіршення якості їх активів, існує об'єктивна потреба у розробленні належних заходів антикризового управління, спрямованих на поліпшення фінансової діяльності банків та стабілізацію їх функціонування загалом. Доцільно більш детально розглянути методи антикризового управління фінансовою діяльністю банку (див. табл. 1).

Таким чином, функціонування банківських установ пов'язано з необхідністю постійного уникнення негативних наслідків ризиків, які зумовлені їх поточною діяльністю та взаємозв'язком із зовнішнім середовищем. Виходячи з цього, Національний банк України повинен не тільки ідентифікувати ризики, а й виявити можливі для використання менеджментом банку альтернативи подолання наслідків настання несприятливих подій. Ефективним інструментом вирішення цієї проблеми виступає проведення стрес-тестування, яке дає можливість надати кількісну оцінку ризиків, а також акцентувати увагу керівництва банку на найбільш витратних аспектах діяльності банківської установи в розрізі її фінансової безпеки.

Крім того, стрес-тестування дає змогу оцінити, наскільки конкретний банк або банківська система загалом є стійкими до “виняткових, але ймовірних шоків”. Воно покликане дати уявлення про наявні несприятливі сценарії, пов'язані з різними ризиками, та розмір капіталу, необхідний для поглинання збитків у випадку настання шокowego сценарію [2].

Методи антикризового управління фінансовою діяльністю банків

№ пор.	Основні методи антикризового управління	Характеристика існуючих методик антикризового управління
1	Нормативно-правові	розроблення внутрішніх нормативно-правових документів з антикризового управління фінансовою діяльністю банку
2	Інформаційно-аналітичні	попередня діагностика та прогнозування кризових процесів; проведення стрес-тестування; розроблення програм фінансового оздоровлення, планів антикризового управління ліквідністю; оцінювання якості активів і пасивів
3	Організаційно-управлінські	розроблення і впровадження систем ризик-менеджменту; процедури реструктуризації; аутсорсинг; бенчмаркінг; скорочення персоналу; формування позитивного іміджу банку; закриття неприбуткових філій; відмова від неперспективних напрямів бізнесу
4	Фінансові	диверсифікація ресурсної бази та активів; встановлення внутрішніх фінансових нормативів і лімітів; залучення довгострокових ресурсів у вигляді інструментів капіталу та на умовах субординованого боргу; реструктуризація фінансової заборгованості; продаж активів; впровадження нових методів управління прибутком

Джерело: складено автором

Якщо банки перебувають у фазі кризи, яка загрожує подальшому їх існуванню і потребує негайного проведення фінансового оздоровлення, яке полягає у відновленні платоспроможності банку та приведення фінансових показників його діяльно-

сті відповідно до діючих вимог. Для цього необхідно розробити програму фінансового оздоровлення (рис. 1).

Стрес-тестування — це загальний термін, що поєднує групу методів оцінювання впливу на фінансове становище організації несприятливих

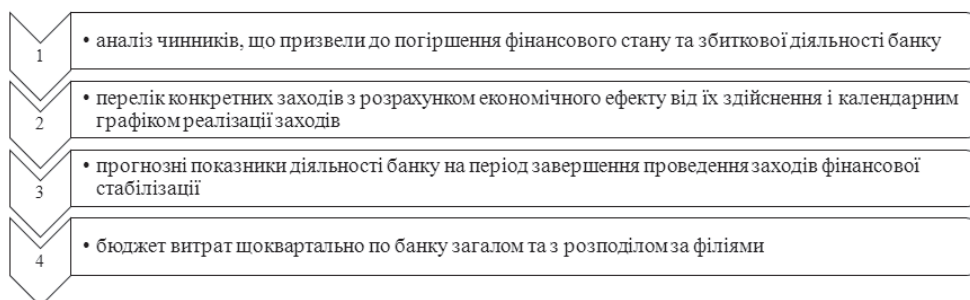

Рис. 1. Основні складові елементи для розроблення програми фінансового оздоровлення банків України при державному антикризовому управлінні

Джерело: складено автором

подій, зумовлених як “виняткові, але можливі” (в англійському варіанті “exceptional but plausible”) [3].

Фактично це тестування чутливості або сценарне тестування з метою оцінки готовності страховика до можливих кризових ситуацій.

Стрес-тестування широко використовується для оцінювання ризику ліквідності, валютного ризику та ризику зміни процентної ставки.

Відповідно до українського законодавства стрес-тестування — це метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик, та у визначенні шокової величини зміни зовнішнього фактора [4].

За допомогою стрес-тестування визначаються особливо вразливі місця окремих сфер діяльності банків. При цьому очевидна доцільність комплексного підходу до стрес-тестів повинна сприяти формуванню єдиного підходу до управління різними ризиками, адже у кризовій ситуації одночасно реалізуються і взаємно підсилюються різноманітні ризики: коливання валютних курсів і котирувань збігаються із кризою міжбанківського ринку, затримками платежів по корпоративних кредитах і масовому вилученні клієнтських ресурсів, що створює екстремальне навантаження на банківську систему.

Для визначення ролі стрес-тестування у сучасному фінансовому просторі вважаємо за доцільне розділити різні цілі цієї методики. Різноманітність підходів до стрес-тестування відображається в типології, запропонованій МВФ (див. табл. 2) [5].

Здатність банку вчасно долати тимчасові та триваліші труднощі із фінансуванням деяких або всіх видів своєї діяльності з обґрунтованим рівнем витрат може залежати від адекватності його офіційних антикризових планів. Антикризовий план для подолання проблем із ліквідністю повинен складатися із кількох компонентів, які передбачають управлінську координацію.

В антикризовому плані повинні описуватися процедури забезпечення вчасності та безперервності запасу готівки чи інших високоліквідних активів, який дасть можливість управляти тимчасовим, неочікуваним дефіцитом грошових коштів. Іншими компонентами антикризового плану мають бути збереження клієнтських відносин із держателями зобов'язань, позичальниками, а також торговими та позабалансовими контрагентами [7].

Загалом доцільно виділити чотири типи стрес-тестів, враховуючи їх кінцеву мету (див. табл. 3).

Кожен банк може розробити власну процедуру проведення стрес-тестування та запровадити свої моделі для аналізу впливу різних факторів ризику на фінансовий результат з урахуванням індивідуальності ризикового портфеля та специфіки своєї діяльності. Світова практика передбачає проведення стрес-тестування щоквартально. Беручи до уваги те, що в сучасних умовах спостерігається швидке поширення кризових подій та прискорений розвиток екстремальних ситуацій, банкам доцільно здійснювати оперативне стрес-тестування. Тому впровадження методик стрес-тестування для кожного банку

**Типологія стрес-тестування за функціональною спрямованістю
(сферою використання)**

Характеристики	Макро-пруденційний підхід	Мікро-пруденційний підхід	Антикризове управління	Внутрішня система управління ризиками
Мета стрес-тестування	Виявити джерела системного ризику та чутливі місця системи	Оцінити стійкість окремої інституції для регуляторних цілей	Надати підґрунтя для рекапіталізації, реструктуризації і т. ін.	Управляти ризиками існуючого портфеля
Організатор	Центральні банки, макропруденційні органи, МВФ	Регуляторний орган (мікропруденційний)	Мікро- та макропруденційні органи	Фінансові інституції
Досліджувані шоки	Системні шоки, або події імовірні для певного сектору, групи установ	Специфічні для інституції з урахування макроекономічних прогнозів	Поточний системний ризик з особливою увагою на ризики неплатоспроможності	Специфічний або системний ризик (залежно від інституції)
Об'єкт дослідження	Фінансовий сектор, банківська система, системно важливі інституції	Окремі фінансові інституції	Фінансові інституції, які опинилися у стані кризи	Окрема фінансова інституція
Приклади	Програма з оцінювання фінансового сектору (FSAP), Звіт з глобальної фінансової стабільності (GFSR)	Стрес-тести за Базельським підходом, Комплексний аналіз капіталу та огляду в США (CCAR), Стрес-тести ЄС (CEBS/EBA)	Програма з оцінювання капіталу наглядовими органами США (SCAP), Стрес-тести ЄС (CEBS/EBA)	Модель VAR від Дж. П. Морган (J. P. Morgan)

Джерело: складено автором на основі [6]

окремо має стати об'єктивною необхідністю, а не обов'язковою нормою НБУ [9].

Крім того, звертаючи увагу на європейський досвід, можна виокремити чотири базові методи проведення стрес-тестування (див. табл. 4).

Доцільно акцентувати увагу, що найпоширенішими методами здійс-

нення стрес-тестування в Україні є сценарний аналіз і аналіз чутливості. Сценарій стрес-тестування — це модель можливого розвитку подій під впливом різних факторів ризику. Сценарії стрес-тестування мають охоплювати всі передумови, виникнення яких може завдати серйозних ударів по фінансовій стабільності банку [10].

Таблиця 3

Типи стрес-тестування ризиків у банківській системі як інструмент державного антикризового управління

№ пор.	Типи	Характеристика складових
1	Стрес-тестування як інструмент внутрішнього управління ризиками	Фінансові установи використовують стрес-тестування для оцінювання та управління ризиками власних інвестицій. Одним із перших був J. P. Morgan, який запровадив у середині 90-х років використання вартості під ризиком (VaR) для оцінювання ринкового ризику
2	Мікропруденційний аналіз (Microprudential analysis)	У рамках стандартизованого підходу Базель II потребує від банків проведення стрес-тестів ринкового ризику і, в деяких випадках, кредитного ризику, з метою визначення мінімального капіталу на їх покриття
3	Макропруденційний аналіз (Macroprudential analysis)	За останні два десятиліття багато країн почали використовувати стрес-тести для аналізу загальносистемних ризиків. Цей аналіз дає змогу постійно проводити комплексний моніторинг стану фінансової системи, її внутрішніх взаємозв'язків, взаємодії з реальним сектором, бюджетною сферою, а також із тенденціями розвитку світових фінансових і товарних ринків з метою забезпечення стабільного її функціонування
4	Стрес-тестування під час антикризового управління	Після світової фінансової кризи 2008–2009 рр., використання стрес-тестів стало особливо необхідне для того, щоб оцінити, якою мірою ключові фінансові установи країн потребують рекапіталізації та державну допомогу

Джерело: складено автором на основі [8]

Таблиця 4

Базові методи проведення стрес-тестування в банківській системі, як інструменту державного антикризового управління

№ пор.	Базові методи проведення стрес-тестування	Коротка характеристика існуючих методів проведення стрес-тестування
1	2	3
1	Метод еластичностей	призначений для аналізу чутливості, що оцінює ризик як результат стандартної зміни ринкових показників, коли неможливо дати ймовірно визначену кількісну оцінку, що дала б змогу статистично визначити необхідну величину капіталу, резервів та ін.
2	Метод оцінювання втрат	пов'язаний з аналізом найбільш імовірних подій, або визначенням втрат унаслідок реалізації економічних ризиків. У цьому випадку оцінювання ризику називають очікуваним ризиком, що на рівні окремої події може виглядати парадоксально. Проте очікуваним ризиком є найважливіша статистична характеристика позиції, а тому вона є основою для прийняття багатьох управлінських рішень

1	2	3
3	Метод сценаріїв	полягає в аналізі помірно-несприятливих подій, що дає змогу виявити максимальний розмір збитку, якого може зазнати інвестор за певний період часу за заданої імовірності та демонструє зміну вартості інвестиційного портфеля
4	Індексний метод або “індекси ризику”	Динаміка встановлених за результатами стрес-тесту значень індексів залежить від сукупного впливу основних ризиків, які на сьогодні вважаються істотними і впливають на стійкість

Джерело: складено автором

Якщо історичні сценарії не можуть врахувати певних факторів ризику, то доцільно використовувати гіпотетичні сценарії. Перевагами такого виду сценаріїв є можливості гнучкішого формулювання можливих криз. Зазначені сценарії можуть застосовуватися для виявлення подій, відносно яких портфель банківських активів найбільш уразливий. Обов'язково потрібно передбачати те, щоб зазначені сценарії були ймовірними та правдоподібними і відображали реальні факти історичних подій. Вибір сценаріїв залежить від багатьох факторів та має враховувати взаємозв'язок між історичною подією та конкретним банківським

портфелем. Тому необхідно врахувати низку факторів, при яких сценарії стрес-тестування повинні мати позитивний результат (рис. 2) [11].

Незважаючи на те, що зазначеному методу бракує історичного та економічного змісту, що, водночас, може обмежувати його корисність для прийняття стратегічних рішень, тестування чутливості є украй важливим методом проведення оперативного стрес-тестування, результати якого важко переоцінити під час підготовки певних заходів щодо зменшення рівня ризику. Прикладом стрес-тестування чутливості можуть бути негативні зміни відсоткових ставок за кредитами та/або депозитами на

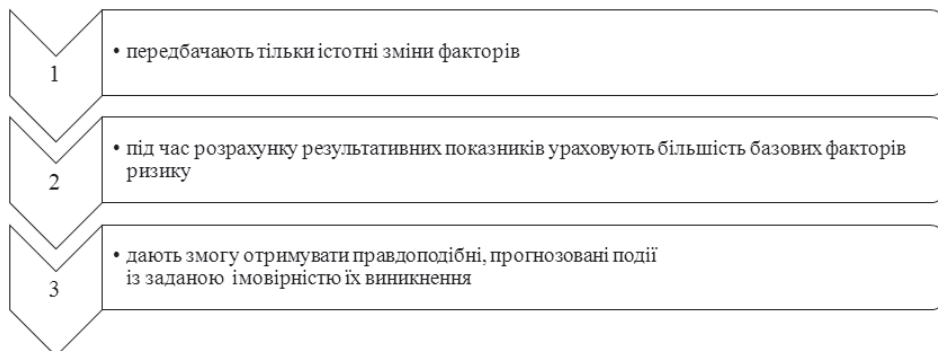

Рис. 2. Фактори, за яких стрес-тестування є ефективним

Джерело: складено автором

певну кількість базисних пунктів або зниження рівня дохідності [12].

Таким чином, велика ймовірність виникнення кризових явищ у фінансовій діяльності банків зумовлює необхідність впровадження спеціалізованих заходів антикризового управління (нормативно-правових, інформаційно-аналітичних, організаційно-управлінських та фінансових), спрямованих на захист та нейтралізацію цих явищ. Такі заходи повинні мати комплексний характер і сприяти стабільності роботи банку та відновленню довіри до нього. Це дасть змогу створити гнучку систему управління, яка своєчасно реагуватиме на негативні зміни внутрішнього і зовнішнього середовища, а також сприятиме відновленню позитивних тенденцій у розвитку установи банку.

Критеріями успішного виходу банківської установи з кризи, крім виконання, можна вважати такі результати використання певних методів антикризового управління фінансовою діяльністю банку: припинення відтоку коштів клієнтів; створення достатнього запасу ліквідних коштів; досягнення оптимального балансу між активами і зобов'язаннями за строками; досягнення домовленості про реструктуризацію з усіма або абсолютною більшістю кредиторів; відсутність простроченої заборгованості банку перед контрагентами; позитивні тенденції у поверненні боргів позичальниками, збільшення частки стандартних кредитів; стійка тенденція до скорочення збитків і згодом — зростання рівня прибутковості роботи; підвищення капіталізації з достатнім буфером капіталу на випадок стресових подій і стійкого

перевищення регулятивного капіталу над статутним; стабілізація керівного складу на рівні правління та ключових підрозділів; закриття нерентабельних або неперспективних і довгострокових проектів розвитку бізнесу банку; завершення реструктуризації філійної мережі банку.

Висновки. Таким чином, в Україні необхідно більш детально вивчити та запровадити у повсякденну практику моніторингу діяльності банків. Адже українській банківській системі потрібно перейняти світовий досвід у проведенні стрес-тестування як ефективного державного інструменту запобігання системним кризам, притаманним банківській діяльності в умовах посилення волатильності фінансових ринків. Це, своєю чергою, сприятиме підвищенню ефективності оцінювання і управління фінансовою стійкістю як окремих банків, так і підвищення рівня надійності, а, як наслідок, і стабільності банківської системи України загалом. Крім того, вплив держави на банківський сектор необхідно здійснювати шляхом формування прийнятної нормативної бази діяльності банків і функціонування ринку фінансових послуг, а також контролю за виконанням вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вовк В. Діагностування кризи з боку центральних банків: зарубіжний та вітчизняний досвід / В. Вовк, Ю. Дмитрик // Вісник Нац. банку України. — 2013. — № 3. — С. 20–25.
2. Коваленко В. Доцільність побудови системи аналізу економіч-

- ної ефективності банку на основі використання методу DATA ENVELOPMENT ANALYSIS в механізмі управління прибутком [Електронний ресурс] / В. Коваленко, О. Лисянська // "Ефективна економіка". — 2013. — № 10. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
3. *Житний П.* Світова практика стрес-тестування у банках України / П. Житний, С. Шаповалова, Г. Карамишева // Вісн. Укр. акад. банківської справи НБУ. — 2011. — № 1. — С. 30.
 4. *Ящук Є.* Прибуток банківської діяльності як основа її стабільності / Є. Ящук // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. пр. / ДВНЗ УАБС. — Суми. — 2012. — № 36. — С. 319–327.
 5. *Житний П. Є., Шаповалов С. М., Карамишева Г. М.* Світова практика стрес-тестування у банках України / П. Є. Житний, С. М. Шаповалов, Г. М. Карамишев // Вісн. Укр. акад. банківської справи. — 2011. — № 1 (30). — С. 67–72.
 6. *Прийдун Л.* Стрес-тестування кредитного ризику банку: загальна характеристика та особливості практичного застосування / Л. Прийдун // Вісн. ТНЕУ. — 2011. — № 2. — С. 67–74.
 7. *Асаулюк С.* Суть та роль стратегічного управління прибутком в умовах фінансової нестабільності / С. Асаулюк // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки: Серія Економічні науки. — 2010. — № 5. — С. 87–92.
 8. *Івасів І. Б.* Макроекономічне стрес-тестування банків: сутність, підходи та основні етапи [Електронний ресурс] / І. Б. Івасів, А. В. Максимова // Фінанси, облік і аудит. — 2011. — № 18. — С. 76. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal / soc_gum/foa/2011_18/18_08.pdf/
 9. *Шульженко Г.* Методичні засади управління прибутком банку на основі мережевого планування / Г. Шульженко // Вісн. укр. акад. банківської справи. — 2014. — № 2 (37). — С. 50–62.
 10. *Науменкова С.* Стрес-тестування як інструмент діагностики фінансової стійкості банків / С. Науменкова, С. Міщенко // Вісник Нац. банку України. — 2008. — № 5. — С. 18–23.
 11. *Барановський О.* Проблемні банки : виявлення й лікування / О. Барановський // Вісн. Нац. банку України. — 2009. — № 11. — С. 18–31.
 12. *Дубков С.* Стресс-тестирование — инструмент оценки банковских рисков / С. Дубков // Банкаўскі веснік. — 2010. — № 5.

REFERENCES

1. *Vovk V., Dmytryk Yu.* (2013). Diahnosituvannia kryzy z boku tsentralnykh bankiv: zarubizhnyi ta vitchyzniani dosvid [Diagnosis of the crisis by central banks: foreign and domestic experience]. Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy — Bulletin of the National Bank of Ukraine, 3, 20–25 [in Ukrainian].
2. *Kovalenko V., Lysianska O.* (2013). Dotsilnist pobudovy systemy analizu ekonomichnoi efektyvnosti banku na osnovi vykorystannia metodu DATA ENVELOPMENT ANALYSIS v mekhanizmi upravlinnia prybutkom [The expediency of building a system for analyzing the bank's economic efficiency based on the use of the DATA ENVELOPMENT ANALYSIS method in the profit management mechanism]. Efektyvna ekonomika — Effective economy, 10. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua> [in Ukrainian].

3. *Zhytnyi P., Shapovalova S., Karamysheva H.* (2011). Svitova praktyka stres-testuvannia u bankakh Ukrainy [World practice of stress testing in banks of Ukraine]. Visnyk Ukrainiskoi akademii bankivskoi spravy NBU — Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking of the NBU, 1 (30), 67–72 [in Ukrainian].
4. *Yashchuk Ye.* (2012). Prybutok bankivskoi diialnosti yak osnova yii stabilnosti [Profit of banking activity as the basis of its stability]. Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy — Problems and prospects of development of the banking system of Ukraine, 36, 319–327 [in Ukrainian].
5. *Zhytnyi P. Ye., Shapovalov S. M., Karamysheva H. M.* (2011). Svitova praktyka stres-testuvannia u bankakh Ukrainy [Worldwide practice of stress testing in banks of Ukraine]. Visnyk Ukrainiskoi akademii bankivskoi spravy — Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking, 1 (30), 67–72 [in Ukrainian].
6. *Pryidun L.* (2011). Stres-testuvannia kredytnoho ryzyku banku: zahalna kharakterystyka ta osoblyvosti praktychnoho zastosuvannia [Stress testing of bank credit risk: a general characteristic and peculiarities of practical application]. Visnyk TNEU — Bulletin of TNEU, 2, 67–74 [in Ukrainian].
7. *Asauliuk S.* (2010). Sut ta rol stratehichnoho upravlinnia prybutkom v umovakh finansovoi nestabilnosti [The essence and role of strategic profit management in the conditions of financial instability]. Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky: Seriya Ekonomichni nauky — Scientific Bulletin of the Volyn National University named after Lesia Ukrainka: Series Economic Sciences, 5, 87–92 [in Ukrainian].
8. *Ivasiv I. B., Maksymova A. V.* (2011). Makroekonomichne stres — testuvannia bankiv: sutnist, pidkhody ta osnovni etapy [Macroeconomic Stress - Testing of Banks: Essence, Approaches and Main Stages]. Finansy, oblik i audyt — Finance, accounting and auditing, 18, 75–85. Retrieved from http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/foa/2011_18/18_08.pdf/ [in Ukrainian].
9. *Shulzhenko H.* (2014). Metodychni zasady upravlinnia prybutkom banku na osnovi merezhevoho planuvannia [Methodological Principles of Bank Profit Management Based on Network Planning]. Visnyk ukrainiskoi akademii bankivskoi spravy — Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking, 2 (37), 50–62 [in Ukrainian].
10. *Naumenkova S., Mishchenko S.* (2008). Stres-testuvannia yak instrument diahnostyky finansovoi stiikosti bankiv [Stress testing as an instrument for diagnosing financial sustainability of banks]. Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy — Bulletin of the National Bank of Ukraine, 5, 18–23 [in Ukrainian].
11. *Baranovskyi O.* (2009). Problemni banky: vyivlennia y likuvannia [Problem banks: detection and treatment]. Visn. Nats. banku Ukrainy — Bulletin of National Bank of Ukraine, 11, 18–31 [in Ukrainian].
12. *Dubkov S.* (2010). Stress-testirovanie — instrument otsenki bankovskikh riskov [Stress testing — a tool for assessing banking risks]. Bankavski vesnik — Bank Bulletin, 5, 17–23 [in Russian].